

МУЗИЧНІ КАЗКИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО- МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Пагута Тамара

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Прихидчук Марта

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»
м. Рівне, Україна*

У сучасних умовах розвитку дошкільної освіти важливим завданням постає формування у дітей системи соціально-моральних якостей, які забезпечують здатність до гармонійної взаємодії з оточенням, розвиток емпатії, гуманних почуттів, відповідальності та доброзичливості. Дошкільний вік є сенситивним періодом становлення моральних орієнтацій, тому саме в цей час варто залучати дітей до різноманітних видів діяльності, що сприяють досягненню норм і цінностей людського співжиття. Одним із ефективних засобів цього процесу є музичні казки, які поєднують у собі художнє слово, музичний образ і театралізацію.

Казка здавна вважається унікальним феноменом народної культури, який формує у дітей уявлення про добро і зло, правду і кривду, чесність і несправедливість. У поєднанні з музикою вона набуває особливого виховного впливу, оскільки музичні інтонації здатні безпосередньо впливати на емоційну сферу дитини, викликати глибокі переживання, сприяти співпереживанню героям, розумінню їхніх вчинків та мотивів поведінки. Таким чином, музична казка є синтетичним видом мистецтва, що інтегрує музику, літературу, театр і гру, створюючи умови для комплексного розвитку особистості дошкільника.

Музика, в свою чергу, привносить у казку нові фарби, збагачує й насичує її ледь вловимими штрихами і нюансами, що породжують більш яскраві й глибокі асоціації, розширюють спектр емоцій та відчуттів, дозволяють більш “рельєфно” уявити собі образи дійових осіб, зрозуміти мотиви їх дій, домислити певні обставини тощо [1, с. 22].

Музичні казки сприяють не лише розвитку художнього смаку, співацьких, музично-акторських навичок тощо, а й викликають радісні емоції, насолоду від мистецтва, задоволення від перебування у творчому колективі однодумців тощо. Казка, будучи важливим засобом творчого розвитку дитини, розвиває її уяву і фантазію, допомагає зрозуміти таємниці музичного мистецтва. Але й музика, в свою чергу, «наповнює казкові образи живим биттям серця і трепетом думок» [2, с. 3].

Казка значима своїм природним впливом на дитину, де мораль безпосередньо впливає із вчинків і дій персонажів. Тому значення багатьох методичних прийомів полягає в тому, щоб спростити дошкільникам процес слухання і розуміння (допомогти запам'ятати та глибше пережити казку). Природно, такі прийоми сприяють кращому засвоєнню тексту, більш серйозному його сприйняттю. Зазначеним цілям відповідає насамперед такий метод, як виразність читання.

Формування соціально-моральних якостей у процесі ознайомлення з музичними казками здійснюється через усвідомлення дітьми моральних ситуацій, представлених у сюжеті. Діти дошкільного віку вчать оцінювати вчинки персонажів, розрізняти позитивних і негативних героїв, розуміти наслідки поведінки. Музика в цьому процесі відіграє роль емоційного підсилювача: вона допомагає відчувати настрій персонажа, підкреслює драматичні чи радісні моменти, формує здатність до співпереживання, що є важливою передумовою становлення емпатії як базової соціально-моральної якості.

Особливе значення мають інтерактивні форми роботи з музичними казками. Діти не лише слухають або спостерігають за виконанням, а й активно залучаються до процесу: виконують рольові діалоги, імітують рухи персонажів, співають окремі фрагменти, використовують елементарні музичні інструменти. Такі форми діяльності сприяють формуванню вміння діяти у колективі, враховувати думку інших, розподіляти ролі, узгоджувати власну поведінку з діями партнерів. У цьому виявляється значний виховний потенціал музичної казки для розвитку комунікативних умінь, культури взаємодії та почуття відповідальності за спільний результат.

Музичні казки також мають потужний потенціал у розвитку моральних почуттів: діти вчать співчувати слабшим, підтримувати тих, хто потребує допомоги, відчувати радість від перемоги добра над злом. Водночас у них закладаються основи правдивості, чесності, доброзичливості, що є важливими складниками соціально-моральної сфери. Вихователь, використовуючи музичні казки, має змогу м'яко й ненав'язливо формувати у дітей етичні уявлення та ціннісні орієнтири, не перетворюючи виховний процес на дидактичне повчання, а наповнюючи його емоційною насиченістю й художньою виразністю.

Важливою умовою ефективності використання музичних казок є педагогічно виважена організація занять. Вихователь повинен ретельно добирати матеріал, враховуючи вікові та індивідуальні особливості дітей, рівень їхніх музичних здібностей і життєвого досвіду. У роботі з молодшими дошкільниками доцільно пропонувати короткі та прості казкові сюжети з яскраво вираженими персонажами і зрозумілими моральними ситуаціями. Діти старшого дошкільного віку готові до сприймання більш складних сюжетних ліній, розгорнутих музичних характеристик і різноманітних ролей, що відкриває широкі можливості для театралізації та колективної творчої діяльності.

Педагогічний ефект музичної казки підсилюється, якщо вона поєднується з іншими видами діяльності. Малювання ілюстрацій до казки, створення костюмів, інсценізація фрагментів, колективне обговорення вчинків героїв допомагають дітям глибше усвідомити моральний зміст твору, сформуванню власну позицію, розвинути почуття справедливості, дружби, взаємодопомоги. Таке міжпредметне поєднання сприяє цілісному розвитку особистості, формуванню соціально-моральної зрілості, що є надзвичайно важливим у дошкільному віці [3. с. 41].

Отже, музичні казки виступають ефективним засобом формування соціально-моральних якостей у дітей дошкільного віку завдяки поєднанню художнього слова і музики, впливу на емоційну сферу, інтерактивності та колективності діяльності. Вони дозволяють не лише виховувати доброзичливість, чесність, чуйність, а й формувати комунікативні вміння, відповідальність, уміння співпрацювати. Використання музичних казок у практиці дошкільної освіти відкриває широкі можливості для розвитку ціннісних орієнтацій і моральної культури дітей, закладаючи основи гармонійної особистості майбутнього громадянина.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борисова Т. Музична казка як інструмент розвитку креативних якостей молодших школярів. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Збірник наукових праць*. Випуск 2(26). 2019. С. 21-27.
2. Тишко Н. І., Ковач Т. М. Музична казка. К. : Музична Україна, 1980. 51 с.
3. Черепаня Н. І., Русин Н. М. Казка як засіб формування моральних почуттів у дітей старшого дошкільного віку. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. № 91. 2020. С. 36-42.